

Remissvar avseende betänkandet SOU 2026:23 Utredningen om tolkavgifter och förbud mot barntolkning

Sammanfattning

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) avstyrker förslaget om att införa tolkavgift. Det forskningsunderlag som finns ger inte tillräckligt stöd för antagandet att en tolkavgift leder till faktisk förbättring av språkkunskaper. Däremot finns belägg för att avgifter kan minska användningen av professionella tolkar och öka användningen av anhöriga och andra ad hoc-tolkar. Den avsedda integrationspolitiska effekten är osäker, samtidigt som det finns dokumenterade risker för rättssäkerhet, jämlik tillgång till offentlig service och ökad ekonomisk belastning för redan utsatta grupper.

Delmi menar att utredningens konsekvensanalys kring hur införandet av tolkavgift kan påverka rättssäkerheten är bristfällig. Utredningen förbiser hur det allmänna utifrån ett rättighetsperspektiv har ansvar för att privatpersoners kontakt med myndigheter sker på ett rättssäkert sätt. Det saknas även en konsekvensanalys av hur införandet av tolkavgift kan leda till diskriminering av personer som av andra skäl än funktionsnedsättning har svårare för språkinläring.

Om tolkavgift trots allt införs tillstyrker Delmi förslaget att asylärenden enligt asylprocedurförordningen undantas från tolkavgift men riktar kritik mot att tolkavgift införs i ärenden som omfattas av utlänningslagen och screeningsförordningen.

Delmi tillstyrker utredningens förslag att inte införa tolkavgift i ärenden som direkt rör barn och övriga undantag som listas. Delmi tillstyrker förslaget att införa ett förbud mot barntolkning.

Införandet av tolkavgift leder inte självklart till ökad språkinlärning

Förslaget om att införa en tolkavgift motiveras i hög grad av ambitionen att öka andelen utrikesfödda som lär sig svenska. Det finns dock i dagsläget ingen kunskap kring huruvida tolkavgift faktiskt leder till progression i språkutbildning, förbättrade resultat på språkprov, sysselsättning eller andra integrationsutfall. Det saknas därmed empiriskt stöd för att tolkavgift leder till snabbare språkinlärning och förbättrad integration.

Andraspråksinlärning påverkas av en rad olika faktorer som till viss del ligger utanför personens kontroll. Det kan handla om avståndet mellan första- och andrahandsspråket, utbildningsbakgrund, ålder och den nuvarande livssituationen (Bani-Shoraka, 2026). Detta innebär att ett kvarstående behov av tolk efter sex års folkbokföring inte kan betraktas som indikator på bristande vilja eller otillräcklig ansträngning. En avgift riskerar därmed att ekonomiskt belasta personer för omständigheter som de endast delvis kan påverka.

Det svenska migrationssystemet bygger numera huvudsakligen på tillfälliga uppehållstillstånd med en utdragen ovisshet som följd vilket i sin tur kan påverka människors kapacitet att fokusera på studier och motivation att lära sig språket (Bani-Shoraka, 2026). Blomqvist m.fl. (2018) visar att individer med permanent uppehållstillstånd i större utsträckning deltar i språkundervisning. Språkinlärningen kan därmed bli än mer utdragen till följd av de numera ökade möjligheterna att dra tillbaka permanenta uppehållstillstånd.

Införandet av tolkavgift kan motverka integrationshöjande åtgärder

Förbättrade svenskkunskaper är centrala för arbetsmarknadsetablering, men integration påverkas också i hög grad av möjligheten att få tillgång till utbildning, arbetsmarknadsinsatser och sociala nätverk (Delmi 2015:3).

En dansk studie visar att personer undviker att anlita tolk efter att tolkavgiften infördes (Rørdam Nielsen & Smith Jervelund, 2023). Delmi menar därför att det är positivt att utredningen undantar hälso- och sjukvården och Socialtjänsten i förslaget att införa tolkavgift i Sverige. Samtidigt finns en risk att personer låter bli att kontakta eller att anlita tolk i mötet med de myndigheter som omfattas av förslaget – exempelvis Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Här uppstår därför en viktig

mållkonflikt i förslaget. Arbetsförmedlingen är en institution vars uppgift är att främja arbetsmarknadsetablering. Om en avgift försvårar tillgången till sådana institutioner kan åtgärden motverka de integrationsmål som den är avsedd att främja.

Tolkavgiften riskerar att bli samhällsekonomiskt ineffektiv och tränga undan andra integrationsinsatser

Erfarenheterna från Danmark visar att administrationen av tolkavgifter kan bli kostsam. Danske Regioner uppskattade de administrativa kostnaderna för tolkavgiften till minst 5–10 miljoner danska kronor per år. Som jämförelse har avgiftens årliga intäkter uppskattats till omkring 1,8 miljoner danska kronor (Indenrigs og Sundhedsministeriet (2023), SUU Alm. del, svar på spørgsmål 455, s. 2, samt Folketinget, B 164, 2023–24, bemærkninger til forslaget). Kostnaderna för administration och indrivning har därmed överstigit intäkterna.

Den svenska utredningen föreslår att delar av kostnaderna finansieras genom en omfördelning från anslaget för integrationsinsatser. Det innebär en risk att begränsade integrationsmedel binds upp i administrationen av ett styrmedel vars positiva effekt på integration inte har kunnat beläggas, på bekostnad av insatser med starkare stöd för att främja integration.

Införandet av tolkavgift kan leda till bristande rättssäkerhet

Utredningens förslag att införa förbud mot barntolkning bygger förutom en barnkonsekvensanalys även på en analys av vilka konsekvenser barntolkning har för myndighetsutövningen. Utredningen konstaterar att barntolkning kan leda till sämre kvalitet i ärendehandläggning och bristfälliga underlag för myndighetsbeslut. Delmi ställer sig bakom denna analys men vill även påpeka att ett införande av tolkavgift kan få samma konsekvenser om personer anlitar ad hoc-tolkar eller avstår helt ifrån att anlita tolk i kontakt med myndigheter på grund av kostnaden. Detta har bland annat stöd i Delmis kunskapsöversikt 2021:4, som visar att tolkmedierade myndighetssamtal är komplexa kommunikationssituationer och att brister i tolkfunktionen kan äventyra rättssäkerheten.

Tidigare forskning har kommit fram till att fler använder anhörigtolkning efter att tolkavgiften infördes i Danmark (Rørdam Nielsen & Smith Jervelund, 2023) och att anhörigtolkning ökar risken för feltolkning och utelämnad information (Flores, 2005; Kwan mfl 2023).

Delmi vill även understryka att konsekvenserna av att införa tolkavgift vad gäller *Polismyndighetens ärenden om avvísning av utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd enligt utlänningslagen* och *Migrationsverkets ärenden om återkallelse av uppehållstillstånd enligt utlänningslagen* inte rimmar med målsättningen att migranter ska följa utvisningsbeslut, där individens förståelse för beslutet är avgörande. Detta förutsätter att individen fullt ut förstår de omständigheter som ligger till grund för beslutet och vilka rättigheter och skyldigheter de har i sådana ärenden. Delmi ställer sig av samma skäl kritiska till att tolkavgift införs i ärenden som omfattas av de obligatoriska procedurerna enligt screeningsförordningen. Delmi ser positivt på att Migrationsverkets handläggning av asylärenden enligt asylprocedurförordningen kommer undantas från tolkavgift i enlighet med asyrlättsliga direktiv.

Införandet av tolkavgift kan leda till diskriminering

Införandet av tolkavgift baserat på kravet på språkinläring riskerar att leda till diskriminering av personer i behov av tolk men som på grund av andra omständigheter än funktionsnedsättning har svårare för andraspråksinläring. Sådana omständigheter kan exempelvis vara hög ålder, låg läs- och skrivkunnighet, begränsad tidigare utbildning, flyktningbakgrund eller traumatiska erfarenheter (jfr. Rørdam Nielsen & Smith Jervelund, 2023). Avgiften riskerar således att i högre grad belasta personer som redan har svagare socioekonomiska förutsättningar. Förslaget saknar dessutom ett högstkostnadsskydd. Utredningen konstaterar själv att personer med begränsade inkomster kan drabbas av ekonomisk stress och skuldsättningsproblem.

Detta remissvar har beslutats av ordförande Joakim Palme efter föredragning av utredningssekreterarna Sandra Karlsson och Pinar Aslan Akay.

Joakim Palme

Sandra Karlsson

Pinar Aslan Akay

Referenslista

Bani-Shoraka, H. (2026). *Offentligt finansierad tolkning: villkor, debatt, forskning*. Språkrådets rapportserie.

Blomqvist, N., Skogman Thoursie, P., Tyrefors, B. (2020). Restricting residence permits: Short-run evidence from a Swedish reform. In Blomqvist, N. *Essays on Labor Economics The Role of Government in Labor Supply Choices*, s 115-162. (Avhandling).

Delmi 2015:3 Integrationspolitik och arbetsmarknad

Delmi 2021:4 Tolkfunktionen i asylprocessen

Flores, G. (2005). The Impact of Medical Interpreter Services on the Quality of Health Care: A Systematic Review. *Medical Care Research and Review*, 62(3), 255–299

Kwan, M., Jeemi, Z., Norman, R. & Dantas, J. A. R. (2023). Professional Interpreter Services and the Impact on Hospital Care Outcomes: An Integrative Review of Literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(6), 5165.

Rørdam Nielsen, M. & Smith Jervelund, S. (2023). Impacts of an interpretation fee on immigrants' access to healthcare: Evidence from a Danish survey study among newly arrived immigrants. *Health Policy*, 136, 104893.